

HISTORIOGRAPHY

Роман Савіцький

Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Україна

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ПРОБЛЕМИ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ГАЛИЧИНИ (1941 – 1944 РР): КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Roman Savitskyi

State Higher Educational Institution "Precarpathian National University named after V. Stefanyk", Ukraine

SOURCE BASE CONCERNING NAZI OCCUPATION OF GALICIA (1941 - 1944): KEY MODERN TRENDS AND PROSPECTS

This article provides an overview of key trends in modern formation, study and understanding of sources of the Nazi occupation of Galicia (1941 - 1944). Source base is seen as a static phenomenon, with own features (peculiarities of location, the extent of studies, the level of secrecy, etc.). In addition, the article provides an overview of the complex dynamics of the sources in its main trends (growth of factual material, indoctrination, the use of modern means of information processing) and possible prospects. The article, on the example of the problem of the Nazi occupation of Galicia, shows the use of IT-technology, as an important means of knowledge of the past. Also multi-level nature of the ideological component of the source base was disclosed and expressed hope for further leveling factor in this research.

Key words: source base, Nazi occupation, District of Galicia, digital history, trend, prospect.

Історія нацистської окупації Галичини (1941 – 1944 рр.) надзвичайно насичена фактами, що містяться на великій кількості різноманітних носіїв інформації. Це, насамперед, архівні документи, тогочасна преса, матеріали «усної історії», кінофотофонодокументи, речові джерела та ін., які ми, вслід за науковцем С. О. Шмідтом, називаємо «джерельною базою». Опрацювання цих даних, що здійснюється уже кількома поколіннями професійних істориків та аматорів, не втрачає актуальності і сьогодні. Причини цього явища варто шукати у найбільш загальних, ключових тенденціях вивчення джерельної бази Другої світової війни загалом та її окремих складових зокрема. Мета статті – простежити ключові тенденції у формуванні, дослідженні та осмисленні джерельної бази нацистської окупації Галичини й спроектувати можливі перспективи її розвитку.

Варто зауважити, що сучасна археографія нацистської окупації Галичини не є новим явищем в історичній науці. В радянський період (1945 – 1991 рр.) здійснювалось формування джерельної бази в архівні фонди, видавались перші, обмежені офіційною цензурою, збірники документів, розроблялись теоретичні питання публікації джерел та методології дослідження. Частина документів опинилась за межами «залізної завіси» та досліджувалась науковцями діаспори (наприклад, публікація багатосерійного видання «Літопис УПА»). Вивчення комплексу джерел з проблеми нацистської окупації Галичини сьогодні неможливе без врахування висновків, ідей та помилок, що були притаманні діаспорній та радянській археографії. У незалежній Україні проблема формування джерельної бази Галичини в період нацистської окупації не вивчалась предметно. Проте різні аспекти цієї проблематики професійно опрацьовуються науковцями. На нашу думку, дослідження джерельної бази нацистської окупації Галичини сьогодні здійснюється на двох рівнях: джерелознавчому та загальноісторичному. До джерелознавчих досліджень слід віднести наукову

працю таких дослідників, як І. М. Мищак¹, Ю. А. Прилепішева² та Н. М. Христова³ (досліджують функціонування радянських архів); С. С. Макарчук⁴ (аналіз документальних публікацій з історії Другої світової війни). Крім того, окремі аспекти нацистської окупації Галичини та відповідну джерельну базу досліджують Н. В. Антонюк⁵, А. В. Боляновський⁶, В. І. Лаврищук⁷, М. І. Мосорко⁸, В. В. Старка⁹, Г. В. Стефанюк¹⁰, С. С. Яким¹¹ та інші. Окремо варто згадати про ґрунтовне джерелознавче дослідження науковця В. А. Офіцинського «Дистрикт Галичина (1941 – 1944 рр). Історико-політичний нарис»¹², що вийшло у світ в результаті дослідження великого масиву тогочасної періодики.

На нашу думку, джерельну базу нацистської окупації Галичини можна розглядати як динамічне або статичне явище. І перший, і другий підхід мають свої недоліки. Якщо розглядати формування джерельної бази як явище динамічне, то тоді свідомо треба визнати, що отримані висновки є поточні і уже через певний проміжок часу не відповідатимуть реальному станові. Якщо ж поглянути на джерельну базу як явище статичне, то це неминуче приведе до спрощення та не врахування тих процесів (зростання, диференціація та ін.), що сьогодні об'єктивно відбуваються.

Розглядаючи джерельну базу як статичне явище, можна виділити ряд її ознак, а саме: особливості розміщення, ступінь дослідженості, рівень засекреченості та ін.. Окрім того, як вдало підсумував дослідник О. Є. Лисенко, «якщо в цілому оцінювати джерельний комплекс, що досліджується істориками Другої світової війни, то першою його ознакою є нерівномірність заповнення різних тематичних ніш та періодів»¹³.

У даній статті ми спробуємо здійснити огляд комплексу джерел крізь призму тих процесів, що відбуваються сьогодні. В цьому випадку джерельна база розглядається як явище динамічне та «підвладне» філософським законам діалектики («перехід кількісних змін у якісні», «заперечення заперечення», «єдність протилежностей» та ін.). Конкретним виявом цих діалектичних законів є ті тенденції, які ми можемо спостерігати в розвитку джерельної бази нацистської окупації Галичини. На нашу думку, основними тенденціями джерельної бази проблеми нацистської окупації Галичини у сучасних реаліях є динаміка зростання масиву джерельної інформації, заідеологізованість, використання новітніх засобів опрацювання інформації.

Зростання масиву джерельної інформації зумовлюється кількома чинниками, на характеристиці яких варто зупинитись детальніше. По-перше, значні документальні масиви закриті

¹ Мищак, І.М. (2002). *Розвиток архівної справи в Україні (1943 – середина 1960-х років)*: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец.: 07.00.06. Київ.

² Прилепішева, Ю.А. (2003). *Археографічна діяльність архівних установ України (1946–1991)*: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.06. Київ.

³ Христова, Н.М. (1999). *Науково-довідковий апарат архівів та рукописних підрозділів бібліотек в Україні у 1920 – 1990 рр.*: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.08. Київ.

⁴ Макарчук, С.С. (1994). *Документальні публікації в Україні з історії Другої світової війни*: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец.: 07.00.02. Київ.

⁵ Антонюк, Н.В. (1999). *Українське культурне життя в генеральній губернії (1939 – 1944 роки)*: автореф. дис... д-ра іст. наук: спец.: 07.00.01. Львів.

⁶ Боляновський, А.В. (1999). *Німецька окупаційна політика в Галичині у контексті гітлерівського «нового порядку» в Європі у 1941–1944 роках*: автореф. дис... д-ра. іст. наук: спец.: 07.00.02. Львів.; Боляновський, А. В. (2000). *Дивізія «Галичина». Історія*. Львів. «Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України».

⁷ Лаврищук, В.І. (1998). *Фашистський окупаційний режим в західних областях України 1941–1944 рр.*: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.01. Київ.

⁸ Мосорко, М.І. (2015). *Повсякденне життя польського населення Галичини в 1939–1944 рр.*: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец.: 07.00.02. Львів.

⁹ Старка, В.В. (2006). *Рух опору в Галичині в 1941–1944 роках*: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.01. Львів.

¹⁰ Стефанюк, Г.В. (2004). *Шкільництво в Західній Україні під час німецької окупації (1941–1944 рр.)*: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.01. Івано-Франківськ.

¹¹ Яким, С.С. (2002). *Західні землі України в Другій світовій війні: військово-історичний аспект (1939–1944 рр.)*: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 20.02.22. Львів.

¹² Офіцинський, В.А. (2001). *Дистрикт Галичина (1941 – 1944 рр). Історико-політичний нарис*. <<http://exlibris.org.ua/distrikt>>.

¹³ Лисенко, О.Є. (2010). *Історіописання Другої світової війни як самостійна субдисципліна. Україна в роки Другої світової війни: погляд з ХХІ ст. Книга перша*. Київ: «Наукова думка», 34.

для доступу не тільки для широкої громадськості, а й для науковців. Якщо в Україні ця проблема майже вирішена (засекречено близько 1,1% архівних документів), то значний масив «військових фондів», що перебувають в архівах Російської Федерації й надалі залишаються засекреченими (60 % від загальної кількості документів)¹. Зрозуміло, що через певний проміжок часу, поступово нівелюється ідеологічне та політичне значення засекречених документів і вони будуть передані у загальний доступ. Залучення у науковий обіг нових документів, можливо, й не спричинить «архівну революцію», але точно дозволить зробити ґрунтовні висновки в ряді дискусійних сьогоднішніх питань (проблеми колабораціонізму, національно-визвольних рухів та ін.).

По-друге, сьогодні ми можемо спостерігати розширення джерельної бази завдяки знахідкам так званих «підземних архівів» Української повстанської армії. Діючи в умовах боротьби з німецькою та радянською армією, а також у протистоянні з польським визвольним рухом, функціонери УПА вели власну документацію. Оскільки дані, що містились у документах такого роду, були небезпечні для учасників визвольного руху, вони часто знищувались ще в роки війни. Проте, певна частина документів була надійно похована під землею. Сьогодні час від часу у засобах масової інформації з'являються повідомлення про знахідки таких «підземних архівів»². Аналіз цих документів допоможе доповнити фактологічний масив даних про особливості українського національно-визвольного руху загалом та на території дистрикту Галичина зокрема.

По-третє, на сьогодні ще не повністю вичерпаний евристичний потенціал доступної джерельної бази. Це зумовлюється технічними проблемами дослідження. До них слід віднести: розпорошеність матеріалів у багатьох архівах України, Росії, Польщі, Німеччини, Канади та ін.; джерельна база нацистської окупації Галичини представлена документами, що створювались різними мовами (наприклад, у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України зберігаються матеріали до теми польською, німецькою, угорською, румунською, єврейською, російською та іншомовні). Окрім того, більшість сучасних досліджень проблеми нацистської окупації Галичини базуються на аналізі виключно писемних джерел. Як виняток можна назвати монографічне дослідження О. О. Клименка «Бофони: грошові документи ОУН і УПА» (Київ, 2008 р.)³, в якому окремим розділом подана характеристика грошових знаків, що розповсюджувались представниками українського національно-визвольного руху на території дистрикту. Проте, для всебічного висвітлення усієї повноти процесів, що відбувались у період «нового порядку» в Галичині, науковцям необхідно також використовувати й речові, лінгвістичні, зображальні та інші групи джерел. Як зазначає з цього приводу дослідник О. Є. Лисенко, «у зв'язку з цим існує нагальна необхідність інтенсивного залучення альтернативних джерел: письмових та усних спогадів, щоденників, епістолярій, речових реліквій воєнної доби, картографічної продукції, ілюстрацій, фотоматеріалів тощо. На Заході ці види джерел давно набули статусу повноцінних і самодостатніх, визначивши потужні дослідницькі напрями соціальної, інтелектуальної, гендерної, усної історії, воєнної антропології, історії побуту та повсякденності»⁴. Актуалізація цього потужного інформаційного потенціалу, крім подачі нового фактологічного матеріалу, стимулюватиме теоретичні та методологічні дослідження у цій сфері.

По-четверте, зростання масиву джерельної інформації зумовлюється залученням даних «усної історії». При цьому сьогодні найбільш організовано та фахово здійснюється збір даних усної історії, що розкривають особливості національно-визвольного руху в краї (окремі томи із серії «Літопис УПА – Бібліотека та «Літопис УПА – Події і люди»). Інші сторони функціонування соціуму та місця

¹ Лисенко, О.Є. (2010). Історіописання Другої світової війни як самостійна субдисципліна. Україна в роки Другої світової війни: погляд з XXI ст. *Книга перша*. Київ: «Наукова думка», 35.

² На Прикарпатті знову знайшли архів УПА. <<http://frankivchany.if.ua/15248-na-prykarpatti-znovu-znaishly-arkhiv-ura-video>>; На Косівщині відкопали бідон із архівами УПА. <<http://gk-press.if.ua/node/21449>>; У Вікторівському лісі знайшли бідон з документацією УПА періоду Другої світової війни. <<http://www.galka.if.ua/v-viktorivskomu-lisi-znayshli-bidon-z-dokumentatsiyeu-ura-periodu-drugoyi-svitovoyi-viyni-foto>>; Архіву ЦДВР передали відкопаний бідон із документами УПА. <<http://www.istpravda.com.ua/ukr/short/2011/10/28/60560/>>; У Косівському районі лісничий відкопав бідон із архівами УПА, що пролежали у землі 65 років. <<http://vikna.if.ua/news/category/if/2015/05/19/34442>>.

³ Клименко, О.О. (2008). Бофони: грошові документи ОУН і УПА. Київ: Університет банківської справи НБУ, 17–27, 79–96.

⁴ Лисенко, О.Є. (2010). Історіописання Другої світової війни як самостійна субдисципліна. Україна в роки Другої світової війни: погляд з XXI ст. *Книга перша*. Київ: «Наукова думка», 39.

людини у ньому (економіка, релігія, побут та ін.) наразі висвітлені фрагментарно чи в контексті «ширших» тем. На жаль, доводиться констатувати той факт, що ресурси цього чинника вичерпуються. Від початку нацистської окупації Галичини сьогодні минає 75 років і людей – очевидців нацистської окупації з кожним роком стає менше.

Окрім динаміки зростання, сьогодні можна спостерігати ще одну, важливу на наш погляд, тенденцію у сучасному стані джерельної бази нацистської окупації Галичини. Вона використовується різноманітними політичними організаціями (громадськими організаціями, партіями, державами) з ідеологічними цілями. З одного боку, це стимулює зацікавлення широкого кола громадськості окремим питаннями окупації (наприклад, взаємовідносин ОУН, УПА з окупаційною владою) та створює так зване «соціальне замовлення» на дослідження окресленої проблематики. З другого боку, такі дослідження, створенні «під замовлення», вирізняються односторонністю та значним суб'єктивізмом¹.

Загалом, якщо вести мову про ідеологічну складову у джерельній базі нацистської окупації Галичини, то вона має два рівні. Перший, власне, джерельний рівень, зумовлений тим, що творці тогочасних документів здебільшого були активними учасниками тих подій, носіями певного світогляду та ідеології, тому вони не могли описувати події, явища чи персоналії «без гніву та пристрасті». Для прикладу наведемо джерельну інформацію офіційного характеру, де особливо помітна тенденційність та протиріччя. Зокрема, у документі «Звернення Президії Верховної Ради і Ради Народних Комісарів УРСР «До учасників так званих «УПА та УНР», представників українського націоналістичного руху характеризують так: «Гітлерівські підлабузники..., що плондрували наш рідний край. Це вони, мерзенні зрадники, своїми руками допомагали й допомагають Гітлеру вішати, мучити, гнати в неволю наших людей, палити й руйнувати наші міста і села, грабити наше добро»². Також у документі відверто здійснюється викривлення дійсності з допомогою застосування «риторичних» питань: «Чи хоч одного німецько-гітлерівського ката вбила ця оунівська зброя?», «Чи вчинили загони «УПА» або бульбівців хоч один озброєний виступ проти гітлерівців?», «Чи хоч одного нещасного нашого невірника визволили оунівські загони, коли гітлерівці гнали його з рідної оселі на німецьку каторгу?»³.

Протилежну інформацію знаходимо у іншому томі «Літопису УПА». Щодо «союзницьких» (згідно із логікою попереднього документу) відносин між ОУН та німецькою адміністрацією, тут уже читаємо: «В отдельных местах украинские националисты создают свои нелегальные организации для борьбы с фашистскими оккупантами, под лозунгом «За самостійну Україну без німців»⁴. А також: «Предвидя серьезную опасность со стороны ОУН-овцев и чувствуя их неискренность к себе, немецко-фашистские власти начали репрессии в отношении ОУН-овцев и, в первую очередь, сторонников Бандеры, как наиболее опасных своих «друзей»⁵.

Другий рівень – це рівень джерелознавчих досліджень. Різної фактологічного характеру дозволяє сьогодні здійснити джерельну вибірку, яка відповідатиме наперед сформуваній гіпотезі. Тобто, можна назбирати збірку документів під умовною назвою «Воїни УПА – герої» і з таким самим успіхом можна видати збірку «Воїни УПА – бандити». Аналогічна постановка проблеми стосується таких питань як діяльність Українського Центрального Комітету, дивізії СС «Галичина», Української Греко-Католицької Церкви та інших.

Загалом, висловлюємо сподівання, що факти з історії нацистської окупації Галичини у майбутньому не будуть «висмикуватись» творцями політичної ідеології із загального контексту історичного процесу. Цьому сприятиме хоча б те, що ті трагічні події через декілька поколінь

¹ Вольхин, И.А. (2015). Дивизии СС «Галичины»: история. <<http://fb.ru/article/166545/divizii-ss-galichina-istoriya>>.

² Літопис Української Повстанської Армії. Нова серія (2001). Том 3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. Київ: Торнот, 81.

³ Літопис Української Повстанської Армії. Нова серія (2001). Том 3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. Київ: Торнот, 82.

⁴ Літопис Української Повстанської Армії. Нова серія (2002). Том 4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС-МВС, МДБ-КДБ. Книга перша: 1943–1945 рр. Київ: Торнот, 53.

⁵ Літопис Української Повстанської Армії. Нова серія. (2002). Том 4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС-МВС, МДБ-КДБ. Книга перша: 1943–1945 рр. Київ: Торнот, 54.

втрачати свою актуальність для політичної ідеології. Тим більше, що у сучасній українській історіографії спостерігаються прогрес у вирішенні дискусійних питань. Прикладом наукового осмислення історичних процесів сьогодні, що дистанціюється від ідеологічних штампів, може слугувати вивчення вітчизняними дослідниками подій так званої «волинської трагедії». Вдалим є твердження сучасного дослідника цієї проблеми О. В. Маруценка: «Українські історики стали активними учасниками відвертого і непростого діалогу про важкі питання українсько-польських відносин періоду Другої світової війни, не ухиляючись від драгливих питань, визнаючи частину відповідальності української сторони за кривавий міжнародний конфлікт. Це свідчить про виникнення і становлення в новій пострадянській і посткомуністичній українській історіографії як її найважливішого нового явища ревізійністської течії, представники якої прагнуть відповісти на виклики сучасної світової історіографії і подати нову версію української історії. Для цього вони здійснюють, зокрема, нелегкі й небезболісні спроби спокійнішого та об'єктивнішого трактування історії українсько-польських відносин і Волинських подій 1943 р. зокрема, відмовляються від описовості та пропонують оригінальні аналітичні праці, підготовлені в напрямі сучасних наукових дискурсів історичної науки і постмодерністських викликів¹.

Розвиток новітніх технологій розкриває нові можливості для історичної науки. Тому ще одним штрихом щодо характеристики джерельної бази нацистської окупації Галичини (1941 – 1944 рр.) сьогодні є використання сучасних засобів опрацювання інформації (насамперед, комп'ютерів та інтернету). Використання глобальної мережі спрощує доступ до документів, що містяться у різних частинах світу та створює незалежну й зручну платформу для міжнародних дискусій та обміну думками. Значні обчислювальні можливості сучасних комп'ютерів дають змогу працювати з даними «масових джерел», спрощують аналіз статистичних даних та використовуються в інших практичних цілях (наприклад, для перекладу).

Прогрес історичної інформатики надає потужні ресурсні можливості, що дозволять вивести дослідження джерельної бази (в тому числі й нацистської окупації Галичини) на новий дослідницький рівень. Як зазначає дослідник В. О. Куліков, «можна визначити такі основні напрямки історичної інформатики: комп'ютеризований статистичний аналіз історичних джерел (квантитативна історія); математичне моделювання історичних процесів; комп'ютеризований аналіз текстів та зображень; створення й використання електронних ресурсів, історичні бази даних; електронна археографія й архівознавство; історична геоінформатика, моделювання даних історичних джерел за допомогою технології XML та багато ін.»². У відповідності до визначених напрямків історичної інформатики в подальшому відбуватиметься дослідження комплексу джерел нацистської окупації Галичини.

Сьогодні, здійснюючи огляд розробленого історичною інформатикою інструментарію, можна констатувати, що у дослідженні джерельної бази проблеми нацистської окупації Галичини переважає електронна археографія. Ми можемо спостерігати становлення нової галузі знань (чи, можливо, розділу / напрямку археографії) – електронної (технотронної, дігитальної) археографії. В Україні професійно вивченням цієї дисципліни займаються науковці Г. В. Папакін³, О. В. Жданович⁴, Р. В. Мірошник¹. Як зазначає дослідник Г. В. Папакін «Нагальна потреба дослідження

¹ Маруценка, О.В. (2014). Українсько-польський конфлікт 1943р. на Волині у вітчизняних історіографічних інтерпретаціях. *Вісник Черкаського університету. Серія Історія*, 35 (328), 13.

² Куліков, В.О. (2005). Нові інформаційні технології в історичних дослідженнях. <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/5123/2/Kulikov_V_O.pdf>.

³ Папакін, Г.В. (2013). *Відкриті енциклопедичні гуманітарні ресурси в Інтернеті: сучасний стан і проблема функціонування. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Київ: Інститут історії України, 73-92; Папакін, Г.В. (2012). Електронна археографія: новітній напрям старої науки, її складові та стан дослідження. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 25-34; Папакін, Г.В. (2013). *Сучасна електронна археографія: предмет, специфіка, стан дослідження. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Київ: Інститут історії України, 45-60; Папакін, Г.В. (2010). Сучасна українська Інтернет-археографія: основні форми та джерела електронних публікацій. *ВІЖ*, 5, 153-166.

⁴ Жданович, О.В. (2005). Історіографічні аспекти історичної інформатики. *Спеціальні історичні дисципліни: Питання теорії та методики*, ч. 13. Київ, 165-166; Жданович, О.В. (2010). *Дослідницькі ресурси історичної тематики в мережі інтернет: створення та використання*: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.06. Київ.

електронної [...] археографії в усіх її формах та різновидах викликана тим доконаним фактом, що спеціальні історичні науки не можуть опинитися осторонь інформаційних процесів, визначальних для сучасного глобалізованого світу. Інтернет кидає старій академічній науці з оприлюднення історичних джерел виклики, які неможливо ігнорувати»². Дослідження інтернет-ресурсів із історії України, теорії та методики електронної археографії служать основою для прикладного проблемного вивчення історії³.

На нашу думку, електронна археографія буде активно розвиватись в майбутньому. Реалізація цього розвитку відбуватиметься як шляхом публікації в мережі все більшого масиву документальних даних, так і завдяки вирішенню теоретичних питань електронної археографії. Можемо також припустити, що публікації джерел до вивчення проблеми нацистської окупації Галичини в мережі Інтернет здійснюватиметься у контексті дещо ширших тем (наприклад «Друга світова війна» чи «Український національно-визвольний рух» – зважаючи на політичну кон'юнктуру сьогодення ці теми є доволі актуальними).

Перспективним сьогодні є розвиток й інших напрямків історичної інформатики та використання її результатів у дослідженні джерельної бази нацистської окупації Галичини.

Таким чином, основними тенденціями формування і вивчення джерельної бази нацистської окупації Галичини (1941 – 1944 рр.) у сучасних реаліях є: динаміка зростання, заідеологізованість, використання новітніх засобів опрацювання інформації. У недалекому майбутньому, на нашу думку, ми й надалі спостерігатимемо динаміку зростання масиву джерельної інформації. Оскільки ті фактори, які впливають на цей процес (розсекречення архівів; актуалізація наявної, але ще не дослідженої інформації; розкриття «підземних архівів» та ін.) ще не вичерпали своїх ресурсних можливостей. Також висловлюємо сподівання на подальшу плідну співпрацю істориків та спеціалістів ІТ-технологій, що знайде свій вияв як у розвитку дигітальної археографії, так і в інших сферах. Окрім того, на нашу думку, джерельна база нацистської окупації Галичини з плином часу втрачатиме своє ідеологічне значення, що, безумовно, позитивно позначиться на її науковому дослідженні.

References

1. Antoniuk, N. V. (1999). *Ukrainske kulturne zhyttia v heneralnii hubernii (1939 – 1944 roky)*: avtoref. dys... d-ra ist. nauk: spets.: 07.00.01. Lviv.
2. Arkhivu TsDVR peredaly vidkopanyi bidon iz dokumentamy UPA. <<http://www.istpravda.com.ua/ukr/short/2011/10/28/60560/>>.
3. Bolianovskiy, A. V. (1999). *Nimetska okupatsiina polityka v Halychyni u konteksti hitlerivskoho «novoho poriadku» v Yevropi u 1941–1944 rokakh*: avtoref. dys... d-ra. ist. nauk: spets.: 07.00.02. Lviv.
4. Bolianovskiy, A. V. (2000). *Dyviziia «Halychyna». Istoriiia*. Lviv: «Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy».
5. Iakym, S. S. (2002). *Zakhidni zemli Ukrainy v Druhii svitovii viini: viiskovo-istorychnyi aspekt (1939–1944 rr.)*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 20.02.22. Lviv.
6. Khrystova, N. M. (1999). *Naukovo-dovidkovyi aparat arkhiviv ta rukopysnykh pidrozdiliv bibliotek v Ukraini u 1920 – 1990 rr.*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.08. Kyiv.
7. Klymenko, O. O. (2008). *Bofony: hroshovi dokumenty OUN i UPA*. Kyiv: Universytet bankivskoi spravy NBU, 17 – 27, 79 – 96.
8. Kulikov, V. O. (2005). *Novi informatsiini tekhnolohii v istorychnykh doslidzhenniakh*. <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/5123/2/Kulikov_V_O.pdf>.
9. Lavryshchuk, V. I. (1998). *Fashystskiy okupatsiinyi rezhyim v zakhidnykh oblastyakh Ukrainy 1941–1944 rr.*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.01. Kyiv.
10. Litopys Ukrainskoi Povstanskoï Armii. Nova seriia (2001). *Tom 3. Borotba proty UPA i natsionalistychnoho pidpillia: dyrektyvni dokumenty TsK Kompartii Ukrainy*. Kyiv. Toronto.
11. Litopys Ukrainskoi Povstanskoï Armii. Nova seriia (2002). *Tom 4. Borotba proty UPA i natsionalistychnoho*

¹ Мірошник, Р.В. (2011). Інтернет-ресурси історії України в глобальній комп'ютерній мережі: особливості формування, інформаційне наповнення, проблематика (1991–2010 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.01. Київ.

² Папакін, Г. В. (2013). *Сучасна електронна археографія: предмет, специфіка, стан дослідження. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Київ: Інститут історії України, 1.

³ Стельникович, С.В. (2013). Інтернет-ресурси з історії нацистського окупаційного режиму в генеральному окрузі «Житомир». *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Науковий вісник*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. вип. 69 (№2), 105-109.

- pidpillia: informatsiini dokumenty TsK KP(b)U, obkomiv partii, NKVS-MVS, MDB-KDB. Knyha persha: 1943–1945rr.* Kyiv. Tornado.
12. Lysenko, O. Ye. (2010). Istoriiopysannia Druhoi svitovoi viiny yak samostiina subdystsiplina. Ukraina v roky Druhoi svitovoi viiny: pohliad z XXI st. *Knyha persha*. Kyiv: «Naukova dumka».
13. Makarchuk, S. S. (1994). *Dokumentalni publikatsii v Ukraini z istorii Druhoi svitovoi viiny*: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.02. Kyiv.
14. Marushchenko, O. V. (2014). Ukrainsko-polskyi konflikt 1943r. na Volyni u vitchyznianskykh istoriohrafichnykh interpretatsiiakh. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya Istoriia*, 35 (328), 13.
15. Miroshnyk, R. V. (2011). *Internet-resursy istorii Ukrainy v hlobalnii kompiuternii merezhi: osoblyvosti formuvannia, informatsiine napovnennia, problematyka (1991–2010 rr.)*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.01. Kyiv.
16. Mosorko, M. I. (2015). *Povsiakdenne zhyttia polskoho naseleння Halychyny v 1939 - 1944 rr.*: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.02. Lviv.
17. Myshchak, I. M. (2002). *Rozvytok arkhivnoi spravy v Ukraini (1943 – seredyna 1960-kh rokov)*: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.06. Kyiv.
18. Na Kosivshchyni vidkopaly bidon iz arkhivamy UPA. <<http://gk-press.if.ua/node/21449>>.
19. Na Prykarpatti znovu znaishly arkhiv UPA. <<http://frankivchany.if.ua/15248-na-prykarpatti-znovu-znaishly-arkhiv-upa-video>>.
20. Ofitsynskiy, V. A. (2001). Dystrykt Halychyna (1941 – 1944 rr). *Istoryko-politychnyi narys*. <<http://exlibris.org.ua/distrikt>>.
21. Papakin, H. V. (2012). Elektronna arkheohrafiia: novitnii napriam staroi nauky, yii skladovi ta stan doslidzhennia. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, 25 – 34.
22. Papakin, H. V. (2013). *Suchasna elektronna arkheohrafiia: predmet, spetsyfika, stan doslidzhennia. Spetsialni istorychni dystsipliny: pytannia teorii ta metodyky*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy.
23. Papakin, H. V. (2013). *Vidkryti entsyklopedychni humanitarni resursy v Interneti: suchasnyi stan i problema funkcionuvannia. Spetsialni istorychni dystsipliny: pytannia teorii ta metodyky*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy.
24. Papakin, H. V. (2010). Suchasna ukrainska Internet-arkheohrafiia: osnovni formy ta dzherela elektronnykh publikatsii. *UIZh*, 5, 153 – 166.
25. Prylepisheva, Yu. A. (2003). *Arkheohrafichna diialnist arkhivnykh ustanov Ukrainy (1946 - 1991)*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.06. Kyiv.
26. Starka, V. V. (2006). *Rukh oporu v Halychyni v 1941–1944 rokakh*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.01. Lviv.
27. Stefaniuk, H. V. (2004). *Shkilnytstvo v Zakhidnii Ukraini pid chas nimetskoj okupatsii (1941–1944 rr.)*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.01. Ivano-Frankivsk.
28. Stelnykovich, S. V. (2013). Internet-resursy z istorii natsyistskoho okupatsiinoho rezhymu v heneralnomu okruzi «Zhytomyr». *Hileia. Istorychni nauky. Filosofski nauky. Politychni nauky: Naukovyi visnyk*. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, vyp. 69 (№2), 105 – 109.
29. U Kosivskomu raioni lisnychi vidkopav bidon iz arkhivamy UPA, shcho prolezhaly u zemli 65 rokov. <<http://vikna.if.ua/news/category/if/2015/05/19/34442>>.
30. U Viktorivskomu lisi znaishly bidon z dokumentatsiieiu UPA periodu Druhoi svitovoi viiny. <<http://www.galka.if.ua/v-viktorivskomu-lisi-znayshli-bidon-z-dokumentatsiyeyu-upa-periodu-drugoyi-svitovoyi-viyi-foto>>.
31. Volkhyn, Y. A. (2015). Dyvyzyy SS «Halychyny»: ystoryia. <<http://fb.ru/article/166545/divizii-ss-galichina-istoriya>>.
32. Zhdanovych, O. V. (2005). Istoriohrafichni aspekty istorychnoi informatyky. Spetsialni istorychni dystsipliny: *Pytannia teorii ta metodyky*. Ch. 13. Kyiv, 165 – 166.
33. Zhdanovych, O. V. (2010). *Doslidnytski resursy istorychnoi tematyky v merezhi internet: stvorennia ta vykorystannia*: avtoref. dys... kand. ist. nauk: spets.: 07.00.06. Kyiv.